

Tienerouders

over hulp aan jonge moeders
en vaders

Nederlands
Jeugd
instituut

© 2014 Nederlands Jeugdinstituut

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

Telefoon (030) 230 63 44

Website www.nji.nl

E-mail info@nji.nl

Inhoudsopgave

Achtergronden	4
Definitie	4
Cijfers	4
Opgroeien en opvoeden	6
Jong en zwanger	7
Jong ouderschap	9
Opgroeien	12
Opvoeden	14
Ondersteuning van tienerouders	15
Partnerrelatie	16
Netwerk	18
Huisvesting	21
Tijdsbesteding	22
Opleiding	23
Financiën	25
Praktijk	27
Wat werkt?	27
Erkende interventies	28
Instrumenten	29
Richtlijnen	30
Voorzieningen	30
Onderzoek	31
Literatuur	32
Links	33
Het Nederlands Jeugdinstituut	34

Achtergronden

De tienerouder of jonge ouder bestaat niet. Tienerouders of jonge ouders die bewust kiezen voor het ouderschap zijn vaak goed in staat hun verantwoordelijkheden te dragen. En alleenstaande jonge moeders die door hun familie worden opgevangen, ondervinden ook relatief weinig problemen. Jonge ouders die zelf uit kansarme gezinnen komen, hebben wel vaak problemen op verschillende leefgebieden. Extra kwetsbaar zijn jonge ouders die als alleenstaande minderjarige asielzoeker (AMA) naar Nederland zijn gekomen en jonge moeders die illegaal in Nederland zijn.

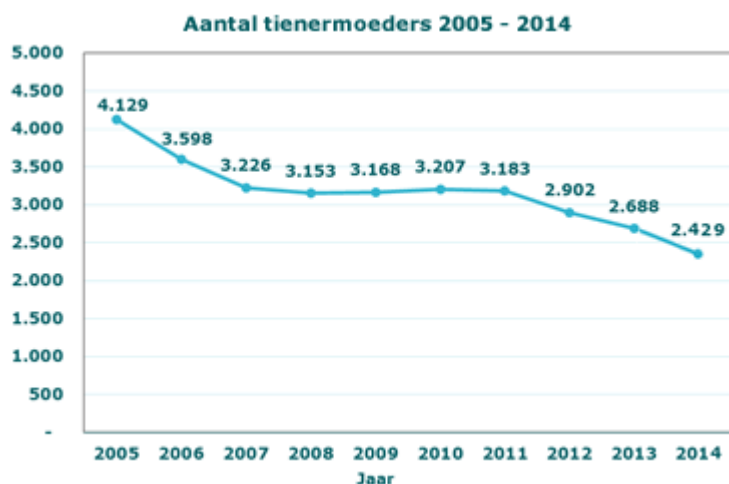
Definitie

De begrippen 'tienermoeder', 'tienvader' en 'tienerouder' worden gebruikt voor iemand die jonger is dan 20 jaar en een kind heeft.

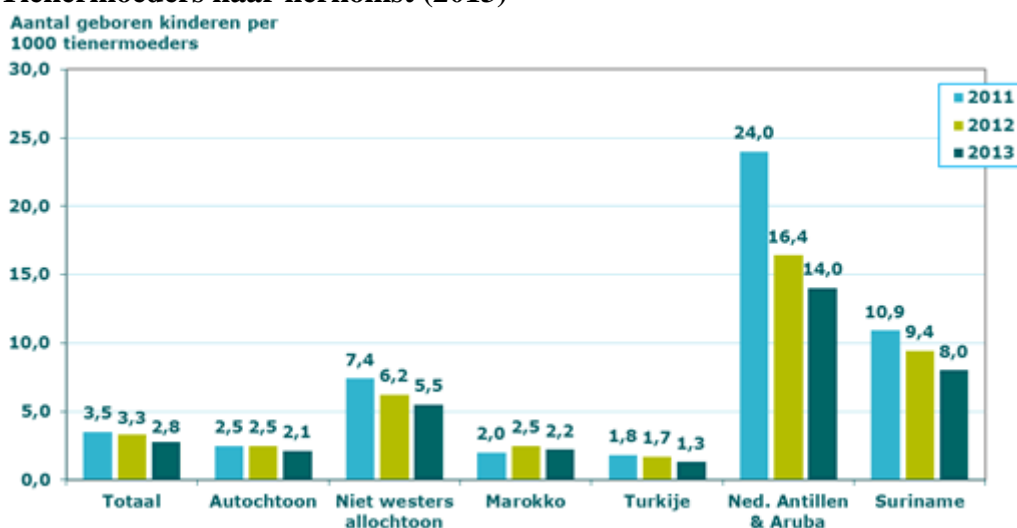
Cijfers

Nederlandse cijfers

Op 1 januari 2014 waren er in Nederland 2.429 moeders van 19 jaar en jonger. In 2013 ging het nog om 2.688 moeders. Hierbij gaat het om de leeftijd van de moeder op 31 december van het jaar daarvoor. Het aantal tienermoeders is in Nederland nog nooit zo laag geweest. In 2005 ging het nog om ruim 4000 meisjes jonger dan 20 jaar (CBS, 2014). Het aantal tienermoeders in Nederland behoort ook tot de laagste in de wereld. In Europa hebben alleen Denemarken en Zwitserland lagere geboortecijfers onder tieners (CBS, 2013b).

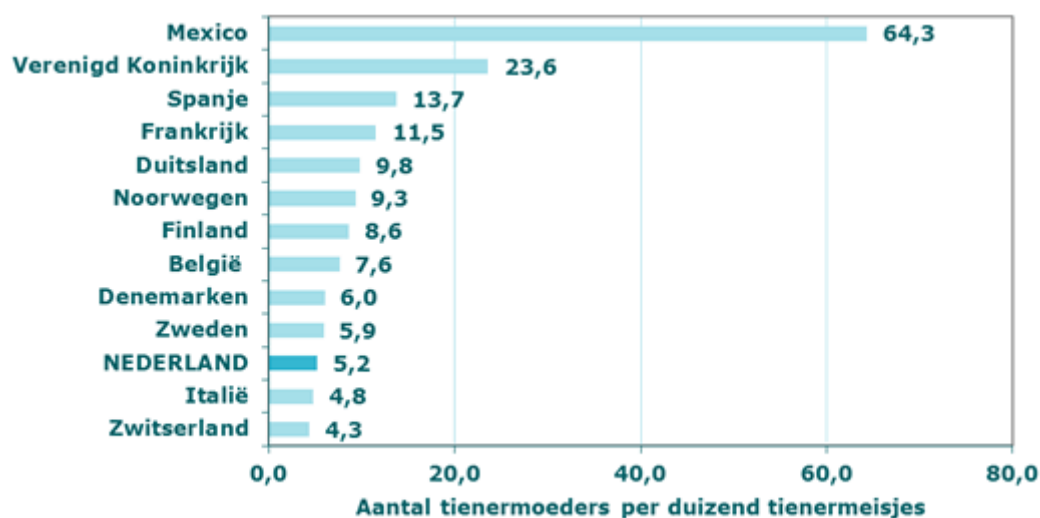
Tienermoeders naar herkomst (2013)

Sinds 2011 is er een afname in het aantal tienermoeders. In 2011 werden bijna vier kinderen per 1000 moeders geboren. In 2013 waren het er bijna 3. Meisjes van niet-westerse afkomst worden vaker tienermoeder dan autochtone meisjes. Onder de Antilliaanse en Surinaamse meisjes komt tienerzwangerschap het meeste voor. Per 1.000 meisjes werden er in 2013 respectievelijk 14 en 8 kinderen geboren. Ook in deze groepen is echter sprake van een afname. In 2011 werden er 24 kinderen per 1.000 meisjes van Antilliaanse of Arubaanse afkomst geboren. Onder de Surinaamse meisjes ging het om bijna 11. Bij Turkse en Marokkaanse meisjes komt tienermoederschap minder vaak voor dan bij autochtone tienermeisjes.

Internationale cijfers

Tienermoeders

Nederland heeft in 2008 ten opzichte van veel andere OESO-landen zeer weinig tienermoeders. Dit blijkt uit de beschikbare internationaal vergelijkbare cijfers van de OESO Family Database. De OESO is een samenwerkingsverband van 34, voornamelijk westerse, landen die samenwerken op sociaal en economisch terrein.

Volgens deze OESO-cijfers werd in 2008 in Nederland 5,2 per 1.000 meisjes van 15-19 jaar moeder. Van alle OESO-landen heeft Mexico de meeste tienermoeders. Daar werd in 2008 64,3 per 1.000 meisjes van 15-19 jaar moeder. Zwitserland heeft de minste tienermoeders van alle OESO-landen. Daar lag het geboortecijfers bij tienermoeders op 4,3.

Opvallend is dat de OESO-cijfers voor Nederland niet overeenkomen met de beschikbare CBS-cijfers. Een verklaring hiervoor is niet gevonden.

Bronnen

[Bevolkingsstatistiek \(CBS\)](#)

[Landelijke Jeugdmonitor](#)

[OECD Family Database](#)

Centraal Bureau voor de Statistiek (2014). jeugdstatline.cbs.nl

Centraal Bureau voor de Statistiek (2013b). Webmagazine maandag 14 oktober 2013. Gedownload van www.cbs.nl

Centraal Bureau voor de Statistiek (2014). Geboorte naar herkomst.

Opgroeien en opvoeden

In Nederland wordt het jonge ouderschap sterk geproblematiseerd. Dit is deels gebaseerd op wetenschappelijk bewijs, maar vooral ook op morele afkeuring (Baart en Keinemans 2007, Keinemans 2011). Daardoor krijgen jonge ouders te maken met stigmatisering (Keinemans 2011). Hierdoor zijn vooral tienermoeders kwetsbaar.

In sommige streken of bevolkingsgroepen is het echter normaal om jong moeder te worden. Dit is onder andere het geval bij Antillianen en in streng christelijke kringen als er tenminste sprake is van een huwelijk. De informele ondersteuning van jonge ouders is dan beter en de stigmatisering minder.

Problemen worden overschat

Tienermoeders kunnen te maken krijgen met een aantal problemen op pedagogisch, sociologisch en psychologisch gebied (Baart en Keinemans 2007, Van den Brakel en Lok 2009). Uit toonaangevend internationaal onderzoek blijkt echter dat deze problemen lange tijd zijn overschat en nog steeds worden overschat (Fustenberg 2007). De effecten van jong ouderschap zijn kleiner dan eerder werd aangenomen en nemen ook in steeds meer af naarmate de moeder ouder wordt (Baart en Keinemans 2007; Fustenberg 2007). De meeste ouders redden het, met steun van hun directe omgeving (Keinemans 2011).

Bronnen

- Baart, A. en S. Keinemans (2007), 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch, Actioma.
- Brakel, M. Van den en R. Lok (2009), 'De inkomenssituatie van alleenstaande moeders: trends en dynamiek', in: 'Sociaal-economische trends: statistisch kwartaalblad over arbeidsmarkt, sociale zekerheid en inkomen', 2010, nummer 4, p. 29-36.
- Fustenberg, F.F. (2007), 'Destinies of the disadvantaged. The politics of teen childbearing'. New York, Russel Sage Foundation.
- Keinemans, S. (2011), 'Eervol jong ouderschap'. Delft, Eburon. Isbn 9789059724587.

Jong en zwanger

Voor een aantal jonge moeders en vaders komt het zwangerschap onverwacht. Er komt veel op hen af vanaf het moment dat duidelijk is dat het meisje zwanger is.

Beweegredenen

Volgens Berlo, Wijsen en Vanwesenbeeck (2005) kan de zwangerschap bij de meisjes bedoeld of ongewenst zijn, of is er sprake van ambivalentie. Bedoeld moederschap komt voort uit een verlangen dat al dan niet latent aanwezig. Ambivalent moederschap wordt veroorzaakt door eenzelfde verlangen, waarbij er dan sprake is van inadequaat anticonceptiegebruik en pech. De onderzoekers stellen dat het al dan niet latente verlangen wordt veroorzaakt door een gebrek aan richting in het leven van de meisjes. Ook inadequaat anticonceptiegebruik wordt daardoor verklaard en door het ontbreken van effectieve voorlichting en traditionele seksopvattingen.

Bespreekbaarheid van seksualiteit

Niet in iedere samenleving of groepering is seksualiteit bespreekbaar en is er seksuele voorlichting. Door goede voorlichting worden minder jongeren ongewenst vader of moeder (Garssen en Schilthuis 2004). Ook wordt het jonge ouderschap minder gestigmatiseerd in culturen waarin seksualiteit minder een taboe is. Vooral bij Afrikanen, Chinezen, Marokkanen, Turken en streng christelijken kan seks voor het huwelijk, en zeker ongehuwd moederschap, gevoelig liggen. Verondersteld wordt dat jongeren uit deze groepen minder vaak gebruikmaken van de beschikbare hulp.

Reactie van ouders op zwangerschap

Tienermoeders leven in een omgeving waarin allerlei mensen een moreel oordeel kunnen geven over het jonge moederschap (Baart en Keinemans 2007). Hun partner, en vooral hun ouders, hebben een stem als het gaat over het houden van het kind, maar het zwangere meisje neemt zelf de uiteindelijke beslissing (Van Berlo, Wijsen en Vanwesenbeeck 2005, Baart en Keinemans 2007).

De band van jonge meisjes met hun ouders is sterk emotioneel geladen. Dat kan tot grote onzekerheid bij de aanstaande moeder leiden. De reactie van haar directe omgeving bepaalt dan ook voor een groot deel haar mentale gezondheid. De zwangerschap zorgt ervoor dat de bestaande verhoudingen met de familie op losse schroeven komen te staan. De relatie met de ouders kan er door verstevigd worden, maar ook afzakken of verdwijnen (Baart en Keinemans 2007).

Bij jongens hangt de reactie van hun ouders af van de vraag of de zwangerschap gewenst of ongewenst is. Bij een gewenste zwangerschap zijn de reacties overwegend positief, bij een ongewenste zwangerschap reageren ouders verschillend. Vaak is de reactie bij een ongewenste zwangerschap negatief omdat ouders bang zijn dat hun zoon zijn jeugd vergooit. In een later stadium draaien vrijwel alle ouders bij en steunen ze de vader (Van Lier 2007).

Jong vader worden

Jonge moeders willen graag dat jonge vaders bij de opvoeding betrokken zijn. Veel jongens ondersteunen de moeder tijdens de zwangerschap vooral door mee te gaan naar afspraken en door online informatie te zoeken (Van Lier 2007). Een groot deel van de jonge vaders is van plan om contact te houden.

Kwalitatief onderzoek van Gesell en Van Dijk (2010) onder vijftig jonge vaders laat zien dat een groot deel van deze jongens zonder hun biologische vader is opgegroeid, wat velen juist motiveerde om er

voor hun eigen kinderen wel te zijn. De jongens waren weinig doordrongen van het risico op een onbedoelde zwangerschap. Anti-conceptie wordt gezien als een vrouwenzaak. Communicatie over anticonceptie en zwangerschap was over het algemeen zeer beperkt. De zwangerschap kwam dan ook in de meeste gevallen als een donderslag bij heldere hemel. De meeste jongens reageerden dan ook negatief of ambivalent op het bericht van de zwangerschap. Diegenen die positief reageerden waren allemaal van Surinaamse of Antilliaanse afkomst.

Vaders versneld volwassen

Het onderzoek van Gesell en Van Dijk (2010) liet verder zien dat het bericht over de zwangerschap bij de meeste jongens gepaard ging met het idee dat zij financieel zouden bijdragen aan de opvoeding van hun kind. Het volgen van een opleiding en het hebben van een baan werd voor de ondervraagde jongens belangrijker toen hun vriendin zwanger werd. De meeste jongens ervoeren de zwangerschap als iets wat hen richting gaf. Door sommigen werd het echter ervaren als een erg zware last. Dit waren allen jongens die opgegroeid waren in zeer problematische gezinsomstandigheden.

Bronnen

- Baart, A. en S. Keinemans (2007), 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch: Actioma.
- Berlo, W. van, C. Wijsen en I. Vanwesenbeek (2005), 'Gebrek aan regie. Een kwalitatief onderzoek naar de achtergronden van tienerzwangerschappen'. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
- Garssen, J. en W. Schilthuis (2004), 'Lessen in liefde: voorlichting in de klas lijkt effectief'. In: 'Vakblad voor gezondheid en maatschappij', v.2, nr. 3, p. 28-29.
- Gesell, S. en L. van Dijk (2010), 'Jonge vaders. Een kwalitatief onderzoek naar de achtergrond en rol van jongens bij ongeplande zwangerschappen'. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.
- Lier, L. van (2002), 'Bemoederen of bemoeien. Een onderzoek naar de ervaringen en wensen van jonge moeders en professionals in de regio Haaglanden met betrekking tot huisvesting, zorg en ondersteuning en informatievoorziening'. Den Haag: Fonds 1818.
- Lier, L. van (2007), 'Een ongelukje met een prachtige beloning.....: een verslag van tien interviews met (aanstaande) jonge vaders'. Delft: Van Lier Onderzoek.

Jong ouderschap

Het is niet eenvoudig om op jonge leeftijd een kind groot te brengen. Een jonge ouder moet tegelijkertijd zelf volwassen worden en een kind opvoeden. Toch brengt deze opgave niet alleen problemen mee, het krijgen van een kind kan ook een positief keerpunt in het leven zijn. Uit onderzoek van Keinemans (2011) komt naar voren dat veel tienermoeders serieus en bewust opvoeden. De betrokkenheid van vaders varieert.

Jong moeder worden

Meisjes krijgen vaker op jonge leeftijd een kind dan jongens. Dat komt doordat meisjes over het algemeen omgaan met oudere jongens. Verder worden meisjes eerder op jonge leeftijd moeder als hun eigen moeder alleenstaand is of zelf jong moeder is geworden. Lager opgeleiden krijgen vaker op jonge leeftijd een kind, net als kinderen uit gezinnen die te maken hebben met armoede. Ook culturele achtergrond speelt een rol.

Grote verschillen herkomstgroepen

In Nederland schommelt het geboortecijfer bij autochtone tienermeisjes al lange tijd rond de vier per duizend. Onder meisjes van Turkse en Marokkaanse afkomst is het geboortecijfer de afgelopen tien jaar fors gedaald, tot het niveau van autochtone meisjes. Het geboortecijfer bij meisjes met een Surinaamse, Antilliaanse of Arubaanse afkomst blijft daarentegen hoog (Garssen 2010).

Bij Surinaamse, Antilliaanse, Sub-Sahara-Afrikaanse en Zuid-Amerikaanse meiden komen tienerzwangerschappen vier tot zes keer vaker voor dan bij autochtone meiden (De Graaf et. al. 2012). In verreweg de meeste gevallen worden zij een alleenstaande moeder. Slechts 4 procent van de kinderen van Antilliaanse en Surinaamse tienermoeders wordt binnen het huwelijk geboren. Onder autochtone tienermoeders is dit 15 procent. Ruim tweederde van alle Turkse en Marokkaanse tienermoeders is bij de geboorte gehuwd (De Graaf et. al. 2012).

Volwassen worden en een kind grootbrengen

Het leven van tienerouders is niet eenvoudig omdat zij tegelijkertijd volwassen moeten worden en ouder moeten zijn (Baart en Keinemans 2007). Enerzijds moeten zij voor een baby zorgen, anderzijds moeten zij zelfstandig worden. Het ouderschap doet een sterk beroep op de zelfredzaamheid van jonge ouders en zorgt ervoor dat zij de groei naar zelfredzaamheid versneld doorlopen (Baart en Keinemans 2007).

Tussen jonge ouders bestaan er veel verschillen, vooral wat betreft de afhankelijkheid van anderen. Sommige jonge ouders zijn goed in staat om met het ouderschap om te gaan. Ook is er een groep die door familie wordt opgevangen en daardoor relatief weinig problemen ondervindt (Baart en Keinemans 2007; Fiom, 2010). Uit onderzoek van Keinemans (2011) blijkt dat goede steun, vooral uit informele netwerken, van groot belang is voor jonge moeders. Kenmerken van goede verzorgers zijn dat ze nabij en beschikbaar zijn en de jonge moeders niet veroordelen.

Moeders en vaders die jonger zijn dan twintig hebben vaker problemen op verschillende leefgebieden (De Jong en Van der Aa 2011). Dit geldt vooral voor tienermoeders en tienervaders die uit kansarme gezinnen komen (Baart en Keinemans 2010). Alleenstaande minderjarige asielzoekers (AMA's) en illegale jonge moeders verkeren in een extra kwetsbare situatie (Portaal Fiom 2010). Jonge moeders verschillen ook in de hoeveelheid hulp die ze krijgen en de gebieden waarop ze hulp krijgen (Baart en Keinemans 2010). Zie ook [Behoeftte aan ondersteuning](#).

Voorzover bekend lopen jonge moeders geen fysieke gezondheidsrisico's op het moment dat zij zwanger worden, tijdens de zwangerschap of rond de geboorte. Wel hebben hun kinderen een grotere kans op perinatale sterfte (Offerman 2005). De mentale gezondheid van jonge moeders kan wel in het gedrang komen. Het jonge moederschap kan veel stress geven (Baart en Keinemans 2007). Over de mentale gezondheid van Nederlandse jonge moeders is verder weinig bekend.

Waardering van jong moederschap

Voor jonge moeders levert het moederschap niet alleen beperkingen en problemen op, maar is het vaak een positief keerpunt in hun leven. Ze worden serieuzer, krijgen meer structuur in hun leven en hun verantwoordelijkheidsgevoel groeit. Ondanks alle opgaven zouden zij hun kind niet willen missen, al had het ouderschap van veel moeders wel later mogen komen.

Uit kwalitatief onderzoek komt naar voren dat meisjes met een Somalische, Eritrese, Turkse, Marokkaanse of hindoestaanse achtergrond vaker positief staan tegenover jong moederschap binnen een huwelijk. In 95 procent van de gevallen in de genoemde groepen vindt jong moederschap plaats binnen een huwelijk. Jong moederschap buiten het huwelijk zien deze meisjes als ongehoorzaamheid (Daal, El Hajri en Knijnenburg 2010).

Aanwezigheid vaders

Jonge moeders willen graag dat jonge vaders bij de opvoeding betrokken zijn. Veel jongens hebben een oprechte betrokkenheid bij de opvoeding van hun kind (Van Lier 2007, Raap en Van Coblign 2009). Er zijn geen landelijke cijfers over de betrokkenheid van vaders. Onderzoek in Zuid-Holland (De Jong en Van der Aa, 2011) laat zien dat bijna driekwart van de jonge moeders samenwoont of getrouwd is met de biologische vader. Er zijn hierbij grote verschillen tussen tienermoeders en moeders ouder dan 20 jaar. Slechts een kwart van de tienermoeders is getrouwd of woont samen, waardoor ze meer op zichzelf (en anderen) is aangewezen. Bij onderzoek van Keinemans (2011) gaat het om de helft van het aantal tienermoeders, de andere helft is alleenstaand.

Betrokkenheid vaders

Volgens Keinemans (2011) is het gros van de vaders die geen relatie meer hebben met de tienermoeders niet of nauwelijks meer betrokken bij moeder en kind. Andere vaders tonen betrokkenheid door bij te dragen aan het levensonderhoud. Sommigen doen regelmatig iets met de kinderen zoals een dagje uit of ze nodigen de kinderen uit te komen logeren. De aanwezigheid van de biologische vaders blijkt echter per levensfase te kunnen wisselen. Ook bepaalt de moeder mede op wat voor manier hij er kan en mag zijn.

De meerderheid van de moeders heeft wel als ideaalbeeld dat de biologische vader haar partner blijft en het ouderschap op zich neemt. Wanneer de vader daar echter niet voor kiest, neemt de moeder de touwtjes in handen en probeert zoveel mogelijk te bepalen welke rol de jongen speelt in het leven van het kind. Dit kan zijn door alsnog 'verantwoordelijkheid' af te dwingen, door betrokkenheid te stimuleren, maar ook door grip te houden op de manier waarop een vader aanwezig is en soms door hem op afstand te houden.

Bronnen

- Baart, A. en S. Keinemans (2007), 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch, Actioma.
- Berlo, W. van, C. Wijsen en I. Vanwesenbeek (2005), 'Gebrek aan regie. Een kwalitatief onderzoek naar de achtergronden van tienerzwangerschappen'. Utrecht, Rutgers Nisso Groep.

- Daal, M., K. El Hajri en J. Knijnenburg (2010), 'Keuze of cultuur. Meiden over huwelijk en moederschap'. Rotterdam, Me & Society.
- Fiom, [Infoportaal tienermoeders](#),
- Garssen, J. en W. Schilthuis (2004), 'Lessen in liefde: voorlichting in de klas lijkt effectief'. In: 'Vakblad voor gezondheid en maatschappij', v.2, nr. 3, pp 28-29.
- Graaf, H. de, H. Kruijer, J. van Acker en S. Meijer (2012), 'Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012'. Rutgers WPF en Soa Aids Nederland. Delft, Eburon.
- Jong, A. de. en B. van der Aa (2011), 'Tienermoeders en jonge moeders in Zuid-Holland Zuid. Aantal, behoeften en zorgaanbod'. Dordrecht: Onderzoekscentrum Drechtsteden.
- Keinemans, S. (2011), 'Eervol jong moederschap. Een studie naar de leefwereld van adolescente moeders'. Universiteit van Tilburg, promotie 19 januari 2011.
- Lier, L. van (2002), 'Bemoederen of bemoeien. Een onderzoek naar de ervaringen en wensen van jonge moeders en professionals in de regio Haaglanden met betrekking tot huisvesting, zorg en ondersteuning en informatievoorziening'. Den Haag: Fonds 1818.
- Lier, L. van (2007), 'Een ongelukje met een prachtige beloning.....: een verslag van tien interviews met (aanstaande) jonge vaders'. Delft, Van Lier Onderzoek.
- Offerman, et al. (2005), 'Andere tijden, andere meiden...?'. Utrecht, SWP.
- Raap, S. en M. van Coblijn (2009), 'Tienervaders! Een vergeten groep'. Scala, expertisecentrum voor emancipatie en participatie. Rotterdam, Scala.
- Wijsen, C. en L. van Lee (2006), 'Kind van twee werelden. Een kwalitatief onderzoek naar de achtergronden van zwangerschappen bij allochtone tieners'. Utrecht, Rutgers Nisso groep.

Opgroeien

Kinderen van tienermoeders zijn boven alles normale kinderen. Ze hebben alleen een grotere kans dan gemiddeld om later zelf ook jong ouder te worden of een lagere sociaal-economische status te krijgen. De invloed van deze risicofactoren wordt volgens recent internationaal onderzoek overschat en neemt bovendien af naarmate deze kinderen ouder worden (Baart en Keinemans 2007, Fustenberg 2007). Er zijn vooral gegevens bekend over de risico's van opgroeien als kind van jonge ouders. Dat veel kinderen van tienerouders probleemloos opgroeien is dan niet in beeld.

Risicofactoren

Mogelijke risicofactoren zijn:

- een pedagogisch minder gunstige, autoritaire opvoedstijl van de moeder (Baart en Keinemans 2007);
- minder hulpbronnen;
- een lager gezinsinkomen (Van den Brakel en Lok 2009);
- een lagere opleiding (Mesman 2011);
- een onveilige hechting (Baart en Keinemans 2007);
- het slachtoffer worden van kindermishandeling.

Dit wil niet zeggen dat een kind van jonge ouders per definitie slecht af is. Niet alleen hebben deze risicofactoren een beperkte invloed op de levensloop, maar er zijn ook beschermende factoren. Versterking van het netwerk en goede begeleiding (Baart en Keinemans 2007) zorgen er bijvoorbeeld voor dat jonge kinderen opgroeien in een goed opvoedklimaat.

Hechting

Uit kwalitatief onderzoek blijkt dat sommige tienermoeders in het begin problemen hebben met het inleven in en hechten aan het kind (Baart en Keinemans 2007, Offerman 2005). Er is een verhoogde kans op onveilige hechting als ouders zelf onveilig gehecht zijn en als ze rond de geboorte traumatische ervaringen opdoen. Op latere leeftijd kan onveilige hechting zich bijvoorbeeld uiten in slechtere schoolprestaties of criminaliteit. Meer informatie vindt u in het dossier [Hechting](#).

Gezondheid

Een lagere sociaal-economische status heeft een negatieve invloed op de gezondheid van mensen (RIVM 2009). Lager opgeleiden roken vaker, roken veel vaker zwaar, zijn minder vaak geheelonthouder, drinken vaker zwaar en sporten minder (RIVM 2009). Lager opgeleiden voelen zich minder gezond, zijn vaker ziek en hebben een lagere levensverwachting. Tienerouders hebben vaak een lagere sociaal-economische status en lopen daardoor een groter risico op gezondheidsproblemen. Ook hun kinderen hebben een hogere kans om later meer gezondheidsklachten te krijgen. Zie ook het dossier [Armoede in gezinnen](#).

Brits onderzoek (Dyson 2010) wijst erop dat tienermoeders uit achterstandsgezinnen minder borstvoeding geven dan andere moeders. Aandacht voor het belang van borstvoeding is dan nodig.

Baby's van jonge moeders kennen een hoger sterftcijfer dan baby's van oudere moeders (Offerman et al. 2005). Deze verschillen kunnen niet verklaard worden door sociaal-economische factoren of door het opleidingsniveau van de moeder. Tijdens het opgroeien zijn kinderen van jonge moeders ook vaker ziek en krijgen ze vaker een ongeluk. Vooral kinderen die opgevoed worden door een

depressieve moeder die weinig sociale steun ontvangt, hebben een grote kans op cognitieve en emotionele problemen.

Schoolprestaties

Kinderen van tienerouders hebben een grotere kans dat hun schoolprestaties onder het gemiddelde uitvallen. Jonge moeders hebben vaak een lage opleiding (ROA 2009). Kinderen van ouders met lagere opleidingen presteren gemiddeld slechter. Dit komt vooral doordat lager opgeleide ouders minder in staat zijn om hun kinderen te stimuleren in hun ontwikkeling (Mesman 2011). Zij hebben minder gesprekjes met hun kinderen en zetten het kind minder aan tot denken. Ze lezen minder vaak voor en doen minder activiteiten waarvan kinderen leren zoals rijmen, taalspelletjes en activiteiten met schrift. Zie verder ook het dossier [Voor- en vroegschoolse educatie \(vve\)](#).

Stress

Ook armoede, slechte woonomstandigheden, onveiligheid in de buurt, opgroeien in een eenoudergezin en andere moeilijke omstandigheden kunnen zorgen voor een minder voorspoedige ontwikkeling bij het kind. Vooral als er een combinatie van problemen optreedt (Leseman 2007). Te veel dagelijkse besommeringen kan leiden tot (opvoedings)stress en kan een negatieve invloed uitoefenen op de ontwikkeling van het kind (Mesman 2011). Tienermoeders hebben meer kans op meerdere van deze problemen.

Kind zelf tienerouder

Een kind van tienerouders heeft een grotere kans zelf ook tienerouder te worden, ook al is niet bekend hoe groot deze kans precies is. Dit verband is te verklaren uit het feit dat een kind dat is opgegroeid met een jonge ouder dat jonge ouderschap meer als normaal beschouwt dan andere kinderen (Terpstra 2002). Hoewel tienerouderschap over het algemeen in Nederland als ongewenst wordt ervaren (Motivaction 2010), ontwikkelt een kind van tienerouders hierover toch andere ideeën. De gewenning die is ontstaan in de opvoeding verwijdert als het ware de rem (Terpstra 2002) die de maatschappij op jong ouderschap zet. Aan de andere kant hebben jonge meisjes vaak het voornemen om het toch anders te doen dan hun moeder (Motivaction 2010).

Bronnen

- Baart, A. en S. Keinemans (2007), 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch, Actioma.
- Brakel, M. Van den en R. Lok (2009), 'De inkomenssituatie van alleenstaande moeders: trends en dynamiek', in: 'Sociaal-economische trends: statistisch kwartaalblad over arbeidsmarkt, sociale zekerheid en inkomen', 2009, nummer 4, p. 29-36.
- Dyson, L. et al. (2010), 'Factors Influencing the Infant Feeding Decision for Socioeconomically Deprived Pregnant Teenagers: The Moral Dimension', in: 'Birth', 2010, nummer 37, p. 141-149.
- Leseman, P.P.M. (2007), 'Achterstandenbeleid: voorbij de voor- en vroegschoolse periode', in: Van Lieshout, P.A.H., M.S.S. Van der Meij en J.C.I. De Pree, 'Bouwstenen voor betrokken jeugdbeleid'. Amsterdam, Amsterdam University Press.
- Mesman, J. (2011), 'Oud geleerd, jong gedaan' in: 'Het Jonge Kind', nummer 11, p. 9-12.
- Motivaction (2010). ['Onderzoek naar de houding van Nederlandse burgers t.a.v. jonge ouders'](#).
- RIVM (2009), 'Nationaal Kompas Volksgezondheid'.
- ROA / Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2009), 'Zonder diploma. Aanleiding, kansen en toekomstintenties'. Maastricht, ROA.
- Terpstra, F. (2002), 'De pil of zo. Determinanten van pilgebruik bij Afro-Surinaamse en Antilliaanse meisjes'. Amsterdam, GGD Amsterdam.

Opvoeden

Over jonge ouders die hun kind of kinderen succesvol opvoeden is weinig bekend. Onderzoek naar opvoeden door jonge ouders en tienerouders concentreert zich op de problematische kanten van jong ouderschap. In dit dossier is daardoor vooral informatie opgenomen over opvoeden in risicovolle omstandigheden. Dat houdt in dat tienermoeders over het algemeen vaker geen partner, een lagere opleiding en een lager inkomen hebben. Dat alles maakt het opvoeden niet gemakkelijker. De meeste tienermoeders redden het met steun uit hun netwerk, sommige tienermoeders komen terecht in de opvang.

Balans vinden

Het leven van een jonge ouder is niet eenvoudig. Hij of zij moet namelijk tegelijkertijd volwassen worden en ouder zijn (Baart en Keinemans 2007). Hierdoor kunnen zich problemen voordoen, ook al omdat de samenleving niet ingesteld is op jonge ouders (Steketee, Mak en Tierolf 2010).

Knelpunten in de opvoeding

Jonge moeders geven zelf aan weinig behoefte te hebben aan opvoedingsondersteuning (Van Lier 2002 en Keinemans 2011). In het onderzoek van Van Lier (2002) maken de meeste professionals zich echter zorgen over de opvoeding van de kinderen. Deze zorgen gaan vooral over de culturele opvoeding en niet over uiterlijke verzorging en gezondheid. Het ontbreekt de kinderen niet aan kleding, eten, enzovoort. Professionals maken zich zorgen over het bijbrengen van normen en waarden en het stellen van grenzen, maar ook over kleinere zaken als het voorlezen van het kind. Die zorgen gelden vooral voor alleenstaande minderjarige asielzoekers (AMA's) (Van Lier 2002). Volgens Keinemans (2011) redden de meeste tienermoeders zich wel, met name als er steun is van ouders. Zie voor meer informatie hierover het dossier [Opvoedingsondersteuning](#).

Vaders en opvoeden

Tienervaders maken zich volgens van Lier (2007) minder zorgen over de opvoeding en meer zorgen over praktische zaken. Maar jonge vaders staan wel stil bij vragen als: 'Wat als het kind niet wil eten of slapen?' Ze zorgen tijdens de zwangerschap voor praktische zaken als school, werk, huisvesting en eventueel een omgangsregeling. Op die manier proberen zij bij te dragen aan de opvoeding van het kind en erbij betrokken te zijn (Van Lier 2007).

Kindermishandeling

In Nederland is geen onderzoek gedaan naar de frequentie van kindermishandeling onder tienerouders. Sommige tienermoeders hebben weinig steun vanuit hun familie en zijn op zichzelf aangewezen (Van Lee en Wijsen 2007). Dit kan zorgen voor stress en vergroot de kans op kindermishandeling. Zie ook het dossier [Kindermishandeling](#).

Bronnen

- Keinemans, S. (2011), 'Eervol jong ouderschap. Een studie naar de leefwereld van adolescente moeders'. Universiteit van Tilburg, promotie 19 januari 2011.
- Lier, L. van (2002), 'Bemoederen of bemoeien. Een onderzoek naar de ervaringen en wensen van jonge moeders en professionals in de regio Haaglanden met betrekking tot huisvesting, zorg en ondersteuning en informatievoorziening'. Den Haag, Fonds 1818.
- Lee, L. van en C. Wijsen (2007), 'Rapport landelijke abortus registratie 2006'. Utrecht, Rutgers Nisso groep.
- Steketee, M., J. Mak en Tierolf (2010), 'THEMA: Tienermoeders', in: Steketee, M., J. Mak en Tierolf, 'Kinderen in tel: kinderrechten als basis voor lokaal jeugdbeleid'. Utrecht, Verwey-Jonker instituut.

Ondersteuning van tienerouders

Jonge ouders hebben vooral behoefte aan praktische hulp. De meeste steun wordt geleverd in hun directe omgeving. Jonge ouders redden het daardoor. Sommige tienermoeders hebben steun nodig op meerdere gebieden en soms ook hulp.

Behoeftte aan praktische hulp

Jonge moeders hebben vooral behoefte aan hulp bij financiën, bij het voortzetten van de opleiding en het opvoeden van hun eerste kind (Baart en Keinemans 2007). Financiële problemen hebben de meeste gevolgen omdat ze gepaard gaan met problemen op andere gebieden, zoals het vinden van werk of een woning. Problemen rond de opvoeding staan vaak op zichzelf. Ze waarschuwen echter ook: 'De hulpvragen die jonge moeders formuleren zijn vaak concreet en zichtbaar. De achterliggende behoeften en verlangens zijn echter niet gemakkelijk waar te nemen.' Daarom moet er niet alleen aandacht zijn voor praktische thema's, maar ook voor de complexe wereld die erachter schuilgaat.

Onderzoek in Zuid-Holland (De Jong en Van der Aa 2011) laat zien dat ruim vier op de tien tienermoeders (beneden 20 jaar) hulpbehoeften heeft op drie of meer terreinen, bij de moeders boven 20 jaar is dat 17 procent. Moeders die ongepland zwanger zijn, weinig mensen hebben om op terug te vallen en moeders met een (licht) verstandelijke of lichamelijke beperking hebben relatief vaker behoefte aan hulp. Jonge moeders vanaf 20 jaar redden zich meestal goed. Ze staan vaker met de biologische vader ingeschreven op een adres en hebben een opleiding op een hoger niveau gevolgd dan de moeders onder 20 jaar.

Moeders bieden meeste steun

Uit Belgisch onderzoek (De Rijck 2008) blijkt dat professionele hulpverleners niet worden gezien als de grootste steunverleners. Moeders geven de meeste steun. Ook schoonouders, en dan vooral de schoonmoeder, geven veel steun. Keinemans (2011) toont dat goede steun uit informele netwerken, en dan vooral van de moeders, cruciaal is voor tienermoeders. Lees meer bij Netwerk.

Tienervaders willen concrete hulp

Uit het kwalitatief onderzoek van Gesell en Van Dijk (2010) komt naar voren dat jonge vaders vooral concrete hulp nodig hebben, zoals ondersteuning bij het vinden van een huis en werk. Ook hebben jonge vaders ondersteuning nodig bij anticonceptiegebruik. Doordat er voor vaders minder hulp beschikbaar is dan voor jonge moeders, is de drempel om hulp te vragen voor hen groter (Raap en Van Coblign, 2009).

Bronnen

- Baart, A. en S. Keinemans (2007), 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch, Actioma.
- De Rijck, L. (2008), 'Sociale steun en sociale spanning bij tienermoeders en zwangere tienermeisjes'. Gent, Universiteit Gent.
- Gesell, S. en L. van Dijk (2010), 'Jonge vaders. Een kwalitatief onderzoek naar de achtergrond en rol van jongens bij ongeplande zwangerschappen'. Utrecht, Rutgers Nisso Groep.
- Jong, A. de. en B.van der Aa (2011), 'Tienermoeders en jonge moeders in Zuid-Holland Zuid. Aantal, behoeften en zorgaanbod'. Dordrecht, Onderzoekscentrum Drechtsteden.
- Keinemans, S. (2011), 'Eervol jong moederschap. Een studie naar de leefwereld van adolescente moeders'. Delft, Eburon.

Partnerrelatie

Veel jonge meisjes willen graag een stabiel gezinsleven als hun kind eraan komt. Helaas maken de omstandigheden dit vaak moeilijk. Een aantal tienermoeders voedt het kind alleen op.

Aantal tienermoeders alleenstaand

De cijfers over hoeveel jonge moeders alleenstaand zijn lopen uiteen. Onderzoek door Garssen en Harmsen (2005) liet zien dan van de tienermoeders één op de drie alleenstaand is. Van de jonge moeders vanaf 20 jaar is dit één op de vijf. Het aandeel alleenstaande moeders boven de 25 jaar schommelt volgens deze onderzoekers rond de één op de tien. Hoewel sommige alleenstaande tienermoeders na verloop van tijd gaan samenwonen, blijft het merendeel langdurig alleen met het kind of de kinderen.

Uit onderzoek in Zuid-Holland (De Jong en Van der Aa 2011) bleek dat bijna driekwart van de jonge moeders samenwoont of getrouwd is met de biologische vader. Een op de vier is dus alleenstaand. Er zijn hierbij echter grote verschillen tussen tienermoeders en moeders ouder dan 20 jaar. Slechts een kwart van de tienermoeders is getrouwd of woont samen, waardoor ze meer op zichzelf (en anderen) is aangewezen. In het onderzoek van Keinemans (2011) is de helft van het aantal tienermoeders alleenstaand.

Taakverdeling

Bij tienerouders ligt de zorg voor de opvoeding vaker bij de moeder dan bij de vader (Keinemans 2011). Tienervaders stoppen ook niet of nauwelijks met school, terwijl tienermoeders dat vaak wel doen (ROA 2009). Onder Antillianen is te verwachten dat vaders weinig bijdragen aan de opvoeding, want bij hen is 51 procent van de vaders onbekend (Garssen en Harmsen 2005).

Betrokkenheid vaders

De rol van vaders varieert. Volgens Keinemans (2011) is het gros van de vaders die geen relatie meer hebben met de tienermoeders niet of nauwelijks meer betrokken bij moeder en kind. Andere vaders tonen betrokkenheid door bij te dragen aan het levensonderhoud. Sommigen hebben een opvoedkundige rol of doen regelmatig iets met de kinderen. De aanwezigheid van de biologische vaders blijkt echter per levensfase te kunnen wisselen. Meer over de betrokkenheid van vaders is te lezen bij Jong ouderschap.

Afwezigheid van vader als afwijzing

Onderzoek door Baart en Keinemans (2007) laat zien dat jonge moeders de afwezigheid van de vader van hun kind vaak als een afwijzing ervaren. Veel jonge moeders vragen zich daarom ook af hoe ze kunnen zorgen dat hun kind de afwezigheid van de vader niet als een tekort ervaart (Baart en Keinemans 2007). Voor jonge moeders valt het alleen zijn zwaar omdat zij niemand hebben met wie zij hun ervaringen kunnen delen. Dit is extra zwaar door de maatschappelijke verwachting dat vaders meehelpen met opvoeden. De moeders verwachten dit zelf ook van de vaders. Alleenstaande jonge moeders redden het vaak wel, maar ze voelen zich daardoor niet minder alleen. Het is mogelijk dat jonge moeders zichzelf verwijten gaan maken (Baart en Keinemans 2007) of psychologische problemen ontwikkelen, bijvoorbeeld een depressie (Brilleslijper-Kater 2009).

Keinemans (2011) maakt echter duidelijk dat jonge moeders zelf ook een rol spelen in hoe de vader er wel en niet kan zijn. De meerderheid van de moeders heeft wel als ideaalbeeld dat de biologische vader haar partner blijft en het ouderschap op zich neemt. Wanneer de vader daar echter niet voor

kiest, neemt de moeder de touwtjes in handen en probeert zoveel mogelijk te bepalen welke rol de jongen speelt in het leven van hun kind. Dit kan zijn door alsnog 'verantwoordelijkheid' af te dwingen, door betrokkenheid te stimuleren, maar ook door grip te houden over de manier waarop een vader aanwezig is, en soms door hem op afstand te houden.

Tienvaders maar één kans op ouderschap

De jonge vader moet dus een keuze maken voor het ouderschap, die dan door de moeders definitief wordt gemaakt: 'Hij heeft zijn kansen gehad'. Voldoet het vaderschap niet aan verwachtingen of criteria dan doet de moeder het wel alleen. Eenmaal gekozen tegen het vaderschap wordt het moeilijk om daarop terug te komen. Anderzijds kan een biologische vader nooit zeker zijn van zijn ouderschap wanneer de relatie met de moeder eenmaal verbroken is. Wanneer de vader niet op de juiste manier aanwezig is, wordt het ouderschap voortaan iets waarover de moeder primair beslist. Het omgekeerde gebeurt ook: soms wordt een vader tegen wil en dank gedwongen 'verantwoordelijkheid' voor zijn kind te nemen. De vaderrol is dus onderwerp van strijd tussen de jonge moeder en haar ex-vriend.

Bronnen

- Baart, A. en S. Keinemans (2007), Pilot 3a. 'Het leven van jonge moeders'. Den Bosch, Actioma.
- Brilleslijper-Kater, S., M. Beijersbergen, J. Asmoredjo, C. Jansen, en J. Wolf (2009), 'Meer dan bed, bad, broodje pindakaas. Kinderen in VO & MO'. Nijmegen, Onderzoekscentrum maatschappelijke zorg.
- Garsen, J. en C. Harmsen (2005), 'Tienermoeders vaak langdurig alleenstaand', in: 'CBS webmagazine', september 2005.
- Jong, A. en B. van de Aa. (2011), 'Tienermoeders en jonge moeders in Zuid-Holland Zuid. Aantal, behoeften en zorgaanbod'. Dordrecht: Onderzoekcentrum Drechtsteden.
- Keinemans, S. (2011). 'Eervol jong ouderschap. Een studie naar de leefwereld van adolescente moeders'. Delft: Eburon.
- Raap, S. en M. van Coblijn (2009), 'Tienvaders! Een vergeten groep'. Scala, expertisecentrum voor emancipatie en participatie. Rotterdam, Scala.
- ROA / Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2009), 'Zonder diploma. Aanleiding, kansen en toekomstintenties'. Maastricht, ROA.

Netwerk

De meeste jonge ouders worden verrast door het ouderschap en zijn er niet op voorbereid (Raap en Van Colbijn 2009, Keinemans 2011). In een relatief korte periode komt er veel op hen af. Ook na de zwangerschap is er veel te regelen. Daardoor wordt de draaglast van vooral tienermoeders en -vaders in korte tijd sterk verzaamd. Steun uit de directe omgeving en de samenleving is essentieel voor het opdoen van 'goede ouder'-ervaringen (Hoek 2010). Het is daarom belangrijk dat jonge ouders steun krijgen van hun ouders, [vrienden, lotgenotengroepen of internet](#). Daarnaast is soms [hulp](#) nodig.

Afkeuring van jong ouderschap

Tienerouders hebben te maken met een negatieve maatschappelijke beeldvorming. Die beeldvorming kan schande en geroddel in de eigen gemeenschap veroorzaken (Baart en Keinemans 2007). In Nederland keurt tweederde van de bevolking alleenstaand jong moederschap af. Vooral onder Turken, Marokkanen en autochtone tieners is de afkeuring sterk. De mate van afkeuring hangt sterk samen met het al dan niet hebben van een vaste partner: samenwonende en gehuwde tienerouders worden meer geaccepteerd dan alleenstaande tienerouders (Motivaction 2010). Terwijl tienermoeders regelmatig als slachtoffer worden gezien, zijn tienervaders in de publieke opinie vaak de dader (Raap en Van Colbijn 2009). Hierdoor worden jonge vaders regelmatig door schoonfamilie en ex-vriendin uit de opvoeding geweerd (Raap en Van Colbijn 2009).

Ook is meer dan een derde van de Nederlanders van mening dat tienerouders niet zelfstandig een kind kunnen opvoeden. Hulpverlening aan tienerouders wordt belangrijk gevonden. Volgens de helft van de Nederlanders moet deze hulpverlening ook bestaan uit ondersteuning bij werk, opleiding en wonen (Motivaction 2010).

Tienermoeders willen begrip

Sabrina Keinemans (2011) laat in haar promotieonderzoek de (voornamelijk autochtone) tienermoeders zelf aan het woord. Zij worden in hun omgeving vaak veroordeeld en voelen zich miskend. De tienermoeders zijn ongelukkig met stereotypen over het gebrek aan morele competenties en zelfredzaamheid. Maatschappelijke opvattingen over gebrek aan ouderschapskwaliteiten en seksualiteit spelen hierbij ook een rol. De jonge moeders willen aantonen dat ze in staat zijn hun kind goed te verzorgen, een goede dochter en een respectabel burger te zijn.

Naast praktische hulp zijn adolescente moeders er vooral bij gebaat dat er niet over hen geoordeeld wordt. Dat geldt zowel voor familie als voor professionele hulpverleners. Keinemans stelt dat goede steun en hulp gebaseerd is op een relatie waarmee de verzorger zich beschikbaar stelt, nabij is en niet oordeelt.

Ouders als bron van steun

Veel jonge ouders hebben inderdaad behoefte aan hulp, maar het gaat dan wel om praktische hulp. Het meeste steun hebben jonge ouders van hun directe netwerk. Tienermoeders die steun van hun ouders krijgen omschrijven deze als onmisbaar en bijzonder. Ze geven aan dat ze hun zwangerschap en moederschap veel zwaarder zouden vinden zonder de steun van hun omgeving (Keinemans, 2011). Dat geldt vooral voor de moeder (Keinemans 2011) en de ouders van de biologische vader, met name de schoonmoeder. Ouders helpen met allerlei problemen zoals opvang, ondersteuning, advies, oppassen en meeleven (Baart en Keinemans 2007). Keinemans (2011) toont dat goede steun uit informele netwerken, en dan vooral van de moeders, cruciaal is voor tienermoeders. Toch kan deze hulp ook te ver doorschieten. Soms bemoeien ouders zich te veel met de opvoeding en nemen ze taken over. Schoonmoeders blijken de grootste bron van spanning te zijn (De Rijck 2008). De

tienerouders hebben vooral advies en mentale ondersteuning nodig. Verbondenheid en onvoorwaardelijke steun, betrokkenheid, acceptatie en nabijheid maken een ouder onmisbaar voor een jonge moeder (Baart en Keinemans 2007; Keinemans 2011).

Bronnen

- Baart, A. en S. Keinemans (2007), 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch, Actioma.
- De Rijck, L. (2008), 'Sociale steun en sociale spanning bij tienermoeders en zwangere tienermeisjes'. Gent, Universiteit Gent.
- Hoek, M. (2010), 'Ouderschaps groei van beginnende ouders. Van besef van verantwoordelijkzijn tot 'goede ouder'-ervaring', in: 'Ouderschap & Ouderbegeleiding', jaargang 13, nummer 1, p. 27-38.
- Keinemans, S. (2011), 'Eervol jong ouderschap. Een studie naar de leefwereld van adolescente moeders'. Delft, Eburon.
- Motivaction (2010). [Onderzoek naar de houding van Nederlandse burgers t.a.v. jonge ouders](#).
- Raap, S. en M. van Coblign (2009), 'Tienervaders! Een vergeten groep'. Rotterdam, Scala.

Vrienden, lotgenotengroepen en internet

Het netwerk van jonge ouders bestaat vooral uit hun (schoon-)ouders, vrienden en lotgenoten met wie ze in contact komen via speciale groepen en internet.

Vrienden

Over het algemeen ervaren jonge ouders hun vrienden als ondersteunend. Vrienden accepteren een zwangerschap vaak sneller dan familie (Van Lier 2007). Toch wordt steun van de familie meer gewaardeerd dan die van vrienden, omdat de steun van familie onvoorwaardelijk is en die van vrienden niet (Baart en Keinemans 2007).

Zowel jongens als meisjes verliezen contacten als zij een kind krijgen. Het leven van een tienerouder stelt nieuwe eisen. Daardoor beweegt de leefwereld van tienerouders zich in een andere richting dan die van hun vrienden. Uitgaan of buiten rondhangen is er vaak niet meer bij. Door deze veranderingen kunnen betekenisvolle vriendschappen veranderen (Baart en Keinemans 2007; Raap en Van Coblign 2009). Jonge ouders betreuren het dat zij vriendschappen verliezen, maar lijken daardoor niet aan draagkracht te verliezen (Baart en Keinemans 2007).

Steun van lotgenoten

Voor jonge moeders zijn lotgenotengroepen erg belangrijk in de eerste periode van hun ouderschap. Tienermoeders geven elkaar steun en wisselen praktische informatie uit. Ze wisselen ervaringen uit en dit vermindert hun gevoel van eenzaamheid. Bovendien komt advies van lotgenoten beter over dan advies van professionals of volwassenen die verder van hun situatie afstaan (Baart en Keinemans 2007). Het maakt de meeste meisjes niet zoveel uit welke culturele achtergrond hun lotgenoten hebben. Het tienermoederschap bindt hen meer dan cultuur of herkomst (Wijsen en Van Lee 2006).

Na een bepaalde tijd gaan tienermoeders lotgenotengroepen als contraproductief beschouwen. Zij krijgen hun leven op orde en willen verder. Wat de moeders eerst verbond is weggevallen. In deze fase proberen jonge moeders een netwerk op te bouwen en het stempel 'tienermoeder' achter zich te laten (Baart en Keinemans 2007).

Websites

De site Tiernermoeders.nl biedt tiernermoeders informatie en bevat een forum waarop zij met elkaar in contact kunnen komen. Veel tiernermeisjes gebruiken de website ook als uitlaatklep: om hun verhaal kwijt te kunnen, het gevoel van eenzaamheid te verminderen en te leren van anderen (Baart en Keinemans 2007).

Er is ook een site voor jonge vaders, met informatie, een forum en verhalen van andere jonge vaders. Aanstaaende tienervaders zoeken hun informatie meestal op internet (Van Lier 2007). Ook tienervaders hebben behoefte aan het uitwisselen van verhalen en aan een laagdrempelige toegang tot juridische en praktische informatie (Raap en Van Coblign 2009).

Bronnen

- Baart, A. en S. Keinemans (2007), 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch, Actioma.
- Lier, L. van (2007), "Een ongelukje met een prachtige beloning.....": een verslag van tien interviews met (aanstaande) jonge vaders'. Delft, Van Lier Onderzoek.
- Raap, S. en M. van Coblign (2009), 'Tienervaders! Een vergeten groep'. Rotterdam, Scala.
- Wijsen, C. en L. van Lee (2006), 'Kind van twee werelden. Een kwalitatief onderzoek naar de achtergronden van zwangerschappen bij allochtone tieners'. Utrecht, Rutgers Nisso groep.

Huisvesting

Tienermoeders maken zich vaak grote zorgen over het vinden van woonruimte. Het vinden van een woning is vooral moeilijk door het beperkte aanbod en de omstandigheden van jonge moeders, zoals een relatief laag inkomen, een jonge leeftijd, starter en alleenstaand met kind (Van Lier 2002).

Veel tienermoeders wonen bij anderen in

Onderzoek in Zuid-Holland laat zien dat de meeste jonge moeders in het eerste jaar na de geboorte van hun kind bij de vader wonen (De Jong en Van der Aa 2011). Er is hierbij verschil tussen tienermoeders (tot 20 jaar) en de moeders tussen 20 en 23 jaar. Tienermoeders wonen vaker bij anderen in (45 procent), zoals hun ouders, en wonen wat vaker alleen (13 procent versus 7 procent). Zes op de tien tienermoeders en acht op de tien moeders tussen 20 en 23 vinden hun woonsituatie prettig. Een derde van de moeders wil een andere woonruimte. Het lukt veel tienermoeders niet om zonder hulp zelf woonruimte te vinden. De helft van de moeders wil hulp bij het zoeken, waarbij vier op de tien moeders deze hulp niet krijgt.

Ingewikkelde regelgeving

Naast het beperkte aanbod is het voor tienermoeders moeilijk om inzicht te krijgen in de regelgeving, vooral voor alleenstaande minderjarige asielzoekers. Het is mogelijk om voorrang te krijgen voor een woning in de sociale sector, maar het lukt jonge moeders vaak niet alle bureaucratische handelingen te verrichten om hiervoor in aanmerking te komen. Huren op de particuliere markt is lastig door hoge prijzen, discriminatie, huisuitzetting en afkeur van huisbazen (Van Lier 2002).

Huis op de orde

Het lukt negen van de tien moeders om hun huis opgeruimd te houden. Van de kleine groep moeders die dat niet kan heeft driekwart behoefte aan hulp. Vier op de vijf ouders krijgt deze hulp ook, vooral van de partner en vrienden.

Bron

- Jong, A. de. en B. van der Aa (2011), 'Tienermoeders en jonge moeders in Zuid-Holland Zuid. Aantal, behoeften en zorgaanbod'. Dordrecht: Onderzoekscentrum Drechtsteden.
- Lier, L. van (2002), 'Bemoederen of bemoeien. Een onderzoek naar de ervaringen en wensen van jonge moeders en professionals in de regio Haaglanden met betrekking tot huisvesting, zorg en ondersteuning en informatievoorziening'. Den Haag, Fonds 1818.

Tijdsbesteding

Voor alle meisjes geldt dat hun leven door het moederschap ingewikkelder wordt. Ze hebben minder vrijheid en minder vrije tijd. Ze kunnen bijvoorbeeld niet meer zomaar gaan stappen met vrienden, zoals ze dat vaak deden voordat ze moeder werden. Vooral voor alleenstaande moeders met een baan is de combinatie met het zorgen voor jonge kinderen lastig.

Minder vrije tijd

Veel jonge ouders hebben nog geen baan of zijn starters op de arbeidsmarkt. Zij hebben daardoor een lager inkomen. Lageropgeleiden zijn doorgaans minder actief in hun vrije tijd dan mensen met een hoger inkomen (Moonen 2010). Of dit ook voor tienerouders geldt is niet bekend. Jonge moeders geven aan graag te willen sporten, maar dat vaak niet te kunnen door een gebrek aan geld of tijd (Baart en Keinemans 2007).

Vrienden en lotgenoten

Uit interviews met jonge moeders (Louwerse 2009) blijkt dat hun interesses zich verplaatsen. De tienermoeders gaan bijvoorbeeld minder naar feesten. Er is geen tijd meer voor en/of de jonge moeder heeft er geen behoefte meer aan. Daarnaast ontstaat er een ander contact met vrienden. Vrienden hebben geen kinderen en leven daardoor in een andere situatie. Het onderhouden van contacten met vroegere vrienden wordt moeilijk. Wel ontstaan er nieuwe vriendschappen met andere jonge ouders. De raakvlakken met andere jonge moeders zijn een stuk groter. Er is dan ook vaak veel contact met lotgenoten, onder meer via internet (Louwerse 2009).

Opleiding

Zwangerschap tijdens het volgen van een opleiding kan problemen opleveren. Ook is het lastig om de zorg voor een kind te combineren met het afronden van een opleiding. Meer informatie hierover vindt u bij Opleiding.

Bronnen

- Baart, A. en S. Keinemans (2007), 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch, Actioma.
- Louwerse, P. (2009), 'Niet gepland, toch gewenst'. Rotterdam, Me & Society.
- Moonen, L. (2010), 'Met een laag inkomen minder actief in vrije tijd', in: 'CBS webmagazine', maart 2010.

Opleiding

Tienermoeders hebben vaker dan gemiddeld een slechte startkwalificatie (ROA 2009). Dit geldt met name voor tienermoeders die van sociale hulp afhankelijk zijn (Hoogenboezem en Oomen 2010). Zwangerschap tijdens het volgen van een opleiding kan problemen opleveren. Verder is het lastig om de zorg voor het kind te combineren met het afronden van een opleiding. Het voltooien van een passende opleiding is echter juist van belang om te voorkomen dat deze gezinnen in een situatie van langdurige armoede terecht komen. Jonge moeders hebben ook behoefte aan een opleiding omdat het maatschappelijk aanzien geeft, financiële mogelijkheden vergroot, meer vrijheid geeft en contacten met andere mensen meebrengt (Baart en Keinemans 2007, Keinemans 2011).

Aantal studerende jonge ouders

Exacte cijfers over het aantal studerende ouders zijn niet bekend. Volgens een schatting van het 'Steunpunt studerende moeders' (op basis van cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Informatiebeheergroep) volgden in 2009 ongeveer 4500 jonge ouders een mbo-opleiding, 2000 een hbo-opleiding en 250 een universitaire opleiding. Geschat wordt dat 15 tot 30 procent van deze studenten hun opleiding niet afmaakt.

Tienermoeders stoppen vaak met hun opleiding

Jonge ouders stoppen soms met hun opleiding. Dit doet zich vooral voor bij tienermoeders. Het gaat dan vaak om vrouwen die alleenstaand zijn en de zorg voor het kind alleen dragen. Opvoeden is voor tienermoeders moeilijker te combineren met een opleiding dan voor tienervaders (ROA 2009). Met name allochtone tienermoeders stoppen hierdoor eerder met school, terwijl allochtone tienerjongens vrijwel nooit eerder stoppen met school wegens zorgtaken (ROA 2009).

Steun omgeving van groot belang

Het succesvol volgen en afronden van een opleiding lijkt onmogelijk zonder steun van de omgeving. Vooral piekbelastingen in tentamenperioden, bij grote opdrachten en bij ziekte van het kind lijken moeilijk op te vangen. Veel tienermoeders en jonge moeders geven aan dat zij tijdens hun opleiding niet zonder de steun van hun ouders te kunnen (Baart en Keinemans 2007).

Problemen bij volgen van opleiding

'Studenten hebben niet eens recht op de meest basale voorzieningen als zwangerschaps-, bevallings- en ouderschapsverlof', stelt Annemiek de Jong van het 'Steunpunt studerende moeders' (De Jong 2008). Zwangerschap tijdens het volgen van een opleiding kan problemen opleveren. Soms ontbreekt morele acceptatie bij de school en medeleerlingen of studenten, en daarnaast zijn er praktische problemen. Hoe kun je het krijgen van een kind en de tijd en aandacht die daarvoor nodig is, combineren met het volgen van de opleiding? Jonge moeders (of jonge ouders) kunnen gefrustreerd raken over het volgen van een opleiding omdat ze financieel niet rond kunnen komen. Bijverdienen is moeilijker omdat ze ook voor een kind moeten zorgen. Daarnaast ervaren jonge ouders vaker dan andere ouders rompslomp bij de toekenning van kinderopvangtoeslag. Het volgen van de opleiding kan bovendien lastig zijn, wanneer het studierooster niet aansluit bij de kinderopvang.

Voorzieningen

Op scholen kan een ambulant begeleider of decaan inspelen op vragen van jonge ouders, meestal de jonge moeders. Enkele opleidingen hebben hiervoor een beleid ontwikkeld. Zo heeft het Albeda college (mbo) in Rotterdam een trajectbureau voor onder andere jonge moeders tot 21 jaar. De Hogeschool Rotterdam heeft een steunpunt voor jonge ouders waar maandelijks bijeenkomsten worden georganiseerd. De universiteiten van Rotterdam, Amsterdam en Leiden hebben voorzieningen voor kinderopvang. Fiom en Radar ontwikkelden een implementatieplan voor het invoeren van het protocol 'Schoolgaande zwangeren en tienermoeders'. Dit protocol is via op [de site van het Fiom](#) te downloaden.

In de 'Wet op Hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek' is vastgelegd dat alle hbo's en universiteiten een financieringsfonds hebben waarop studenten een beroep kunnen doen als zij studievertraging oplopen door zwangerschap of bevalling. Zie verder de pagina [Financiën](#) in dit dossier. Ook op de site van het [Steunpunt studerende moeders](#) is informatie te vinden over financiële zaken.

Bronnen

- Fiom/Rader (z.j.), Protocol schoolgaande zwangeren en tienermoeders.
- Fiom/Radar (z.j.), [Implementatieplan protocol preventie schooluitval zwangere leerlingen en tienermoeders](#). 's-Hertogenbosch/Amsterdam.
- Jong, A. de (2008), [Notitie Studie en Zorg combineren](#). Steunpunt studerende moeders.
- Baart, A. en S. Keinemans (2007), 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch, Actioma.
- Hoogenboezem G. en R. Oomen (2010), 'Ik wist helemaal niks van baby's'. Een nieuwe koers voor het VBOK huis'. Gouda, JSO.
- Keinemans, S. (2011). 'Eervol jong moederschap. Een studie naar de leefwereld van adolescente moeders'. Universiteit van Tilburg, promotie 19 januari 2011.
- ROA / Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2009). 'Zonder diploma. Aanleiding, kansen en toekomstintenties'. Maastricht, ROA.

Financiën

Jonge ouders hebben meer kans op armoede. Een aantal tienermoeders is alleenstaand en voor minderjarige moeders is het vaak erg moeilijk om een uitkering te krijgen. Vaak zijn tienervaders minder hoog opgeleid en verdienen ze minder dan oudere vaders. Ook komen ze vaker uit een lagere economische klasse dan oudere vaders. Hier volgt een overzicht van toeslagen en uitkeringen waarop jonge ouders aanspraak kunnen maken.

Babyuitkering

Moeders onder de 18 jaar krijgen geen bijstandsuitkering, omdat hun ouders onderhoudsplichtig zijn. Voor de verzorging van hun baby hebben minderjarige moeders soms recht op een [babyuitkering](#). Dit is een maandelijks bedrag van een paar honderd euro waarvan de moeder luiers en voeding kan kopen. Het geld is dus niet voor de moeder zelf, want de ouders van een minderjarige zijn nog onderhoudsplichtig. Het recht op de babyuitkering staat in relatie tot zowel het inkomen van de tienermoeder als het inkomen van de vader van de baby.

Wanneer een tienermoeder geen enkele ondersteuning krijgt van haar ouders, kan ze aanspraak doen op bijzondere bijstand. Dit is voor de noodzakelijke, bijzondere kosten die tienermoeders zelf niet kunnen betalen, zoals een babyuitzet of verhuiskosten.

Recht op bijstand

De Wet Investeren in Jongeren (WIJ) is per 1 januari 2012 afgeschaft en overgegaan in de [WWB \(Wet Werk en Bijstand\)](#). Iemand die jonger is dan 27 jaar en ouder dan 18 jaar krijgt een bijstandsuitkering, maar moet dan wel eerst zelf 4 weken actief naar werk zoeken. Ook moet een jongere bekijken of hij of zij een nieuwe opleiding kan gaan doen of kan afmaken. Zodra de bijstandsuitkering is aangevraagd, maakt de gemeente samen met de jongere een plan van aanpak.

De WIJ regelde dat jongeren tot en met 27 jaar een werkleeraanbod moesten krijgen in plaats van een bijstandsuitkering. Die wet is dus afgeschaft. Desalniettemin worden veel van de daarin opgenomen maatregelen nog door gemeenten uitgevoerd, zoals het afspreken met de jongeren van een werkleeraanbod. Een werkleeraanbod kan bestaan uit een baan, stage, scholing of opleiding, ondersteuning bij kinderopvang, schuldhulpverlening of loonkostensubsidie voor de werkgever.

Kinderbijslag

Alle ouders krijgen jaarlijks van de overheid een vaste bijdrage in de kosten van de verzorging en opvoeding van kinderen van 0 tot 18 jaar. De hoogte is afhankelijk van de leeftijd van het kind. De [Sociale Verzekeringsbank \(SVB\)](#) neemt na de geboorteaangifte bij de gemeente binnen twee tot vier weken automatisch schriftelijk contact op met de ouders over het aanvragen van kinderbijslag. Woont een tienermoeder bij haar ouders thuis en is ze jonger dan 18 jaar, dan ontvangen haar ouders kinderbijslag voor de tienermoeder en de tienermoeder ontvangt het voor haar eigen kind.

Kindgebonden budget

Het [kindgebonden budget](#) is een tegemoetkoming van de overheid in de kosten voor gezinnen tot een bepaald inkomen. Een voorwaarde is dat de tienerouder kinderbijslag ontvangt. Dit budget komt dan bovenop de kinderbijslag. Het toegewezen kindgebonden budget is een voorlopig budget. Aan het eind van het jaar wordt het definitieve budget berekend. Eventuele verschillen worden dan meteen verrekend.

Kinderopvangtoeslag

Jonge ouders kunnen hun kinderopvanguren vergoed krijgen als hun dagtaak bestaat uit werken, onderwijs of het volgen van een re-integratietraject. De [opvangtoeslag](#) wordt uitgekeerd als het kind naar een geregistreeerde opvanginstelling gaat. Soms valt opvang door gastouders of familie ook onder deze regeling, maar dan moeten zij daarvoor een erkenning hebben.

Studiefinanciering

Volgt een tienermoeder, die ouder is dan 18 jaar, een mbo-, hbo-, of wo-opleiding, dan kan ze via de [Dienst Uitvoering Onderwijs \(DUO\)](#) een studiebeurs en aanvullende lening aanvragen.

Minderjarigen hebben echter geen recht op een beurs of tegemoetkomingen. Tot 18 jaar dienen de ouders de kosten van het levensonderhoud te betalen. Heeft een minderjarige tienermoeder geen contact meer met haar ouders, of willen zij niet bijdragen, dan kan ze een verzoek indienen bij DUO om haar ouders buiten beschouwing te laten (hardheidsclausule).

Oudertoeslag vervolgonderwijs

Meerderjarige jonge ouders kunnen bij de [DUO](#) een oudertoeslag op hun prestatiebeurs vragen. Minderjarige jonge ouders kunnen dit niet doen, omdat zij geen recht hebben op studiefinanciering. Voor alleenstaande ouders met kinderen jonger dan 18 jaar bestaat de éénoudertoeslag. Voor samenwonende ouders met kinderen jonger dan 12 jaar bestaat een partnertoeslag per maand. De partnertoeslag wordt alleen uitgekeerd als de partner geen recht heeft op studiefinanciering en zijn of haar inkomen per jaar niet boven een bepaald bedrag uitkomt. De toeslagen zijn hetzelfde voor mbo, hbo of wo.

Huurtoeslag

Voor jonge ouders kan huisvesting een grote kostenpost zijn, zeker voor minderjarige ouders. De overheid geeft mensen met een laag inkomen een [toeslag op de huur](#) om zelfstandig wonen betaalbaar te maken. Oorspronkelijk is deze regeling bedoeld voor mensen die ouder zijn dan 23 jaar, maar de overheid geeft jonge ouders dezelfde rechten. Deze regeling geldt ook voor minderjarigen met een kind.

Bronnen

- Baart, A. en S. Keinemans (2007), 'Pilot 3a. Het leven van jonge moeders'. Den Bosch, Actioma.
- www.infoportaal tienermoeders.nl, website van Fiom.
- www.svb.nl, website van de Sociale Verzekeringsbank.
- www.rijksoverheid.nl, website van de Rijksoverheid.
- www.duo.nl, website van de Dienst Uitvoering Onderwijs.
- www.toeslagen.nl, website van de Belastingdienst.

Praktijk

Door hun leeftijd en door gebrek aan maatschappelijke steun loopt een deel van de tienerouders het risico dat ze hun opleiding moeten afbreken, weinig inkomen hebben, er alleen voor staan en geen geschikte huisvesting hebben. Welke interventies kunnen gepleegd worden om deze risico's te verkleinen? Welke instrumenten en richtlijnen kunnen daarbij worden gebruikt? En bij welke voorzieningen kunnen jonge ouders in de praktijk terecht?

Wat werkt?

Met de term 'jonge moeders' worden doorgaans moeders tot 24 jaar bedoeld. Op jonge leeftijd moeder worden is niet per definitie een probleem. Of het een jonge moeder lukt zichzelf staande te houden en haar kind op te voeden, hangt nauw samen met haar eigen voorgeschiedenis en de aan- of afwezigheid van risico- en beschermende factoren. Wanneer er wel sprake is van problematiek als een laag opleidingsniveau, financiële- of huisvestingsproblemen of psychosociale problemen, kan dit negatieve gevolgen hebben voor het kind. Het is daarom van belang dat er effectieve interventies speciaal voor jonge moeders (en hun kind) bestaan.

Werkzame factoren

Er is een aantal werkzame factoren aan te wijzen die veelbelovend zijn bij interventies voor jonge (aanstaande) moeders. Zo is sociale steun erg belangrijk. Een interventie dient dan ook het sociale netwerk van de jonge moeder te betrekken. Andere werkzame factoren zijn: psycho-educatie, timing (een interventie voor jonge moeders is het meest effectief wanneer al vóór de bevalling wordt begonnen) en een nadruk op hechting (de ontwikkeling van een kind hangt nauw samen met de hechtingsrelatie tussen ouder en kind). Om veelbelovende en werkzame factoren meer bewijskracht te geven is meer onderzoek nodig.

Effectieve programma's

Hoewel er in Nederland nog beperkt onderzoek is gedaan naar wat werkt bij jonge moeders die problemen ervaren, is er vanuit de Verenigde Staten een aardige hoeveelheid literatuur beschikbaar. Uit de literatuur blijkt dat huisbezoeken, school gerelateerde programma's en opvoedingsprogramma's effectief zijn in de behandeling van jonge moeders.

Meer informatie

Meer informatie over werkzame elementen in de hulp aan jonge moeders is te vinden in: [Wat werkt bij jonge moeders?](#)

Deze tekst is geschreven in het kader van het project 'Doorlichting op effectiviteit van het Amsterdamse jeugdzorgaanbod.' Een onderdeel van dit project bestond uit het bijeenbrengen van de beschikbare kennis over wat werkt bij jonge moeders. Het bovenstaande overzicht is hiervan het resultaat.

Erkende interventies

Jong ouderschap kan een risicofactor zijn voor de ontwikkeling van kinderen en ouders. Jonge moeders en vaders moeten in korte tijd volwassen worden en hun kind grootbrengen. Zij lopen de kans hun opleiding niet af te maken, in een isolement te raken en depressief te worden. Kinderen lopen het risico op te groeien in ongunstige omstandigheden. Ze hebben vaker dan gemiddeld te maken met negatieve hechting, armoede, perinatale sterfte, een lager opleidingsniveau, ongezonde leefgewoonten, kindermishandeling en het opgroeien met een ouder met stress.

Op deze pagina staat informatie over interventies op het gebied van jong ouderschap. Voor interventies die met armoede te maken hebben: zie het dossier [Armoede in gezinnen](#). Over ongezonde leefstijlen zijn er de dossiers [Middelenmisbruik en verslaving](#) en [Overgewicht](#). Het dossier [Kindermishandeling](#) bevat interventies voor gezinnen waarin kinderen mishandeld of verwaarloosd worden. Het dossier [Depressie](#) geeft interventies voor jonge moeders die lijden aan depressie door hun jonge moederschap. Zie verder ook het dossier [Multiprobleemgezinnen](#).

- [Home-Start](#) (preventie)
- [Lang leve de Liefde](#) (preventie)
- [Moeders Informeren Moeders \(MIM\)](#) (preventie)
- [Stevig Ouderschap](#) (preventie)
- [VoorZorg](#) (preventie; behandeling)

Instrumenten

Kinderen

Het opgroeien bij jonge ouders kan problemen met zich meebrengen. Onder andere is de kans op verminderde hechting, opgroeien zonder vader en verminderde gezondheid bij kinderen van jonge ouders groter dan bij kinderen met oudere ouders.

Er zijn geen instrumenten beschikbaar die zich specifiek richten op kinderen van jonge ouders. Wel kunnen problemen het gevolg zijn van opgroeien als kind van jonge ouders. Deze problemen kunnen in kaart worden gebracht met de 'Child Behavior Check List', de 'Youth Self Report' en de 'Strengths and Difficulties Questionnaire'.

Als uit deze screeningsinstrumenten naar voren komt dat er op een bepaald gebied problemen zijn, is verder onderzoek nodig. Welke instrumenten dan het beste ingezet kunnen worden, is te lezen in de dossiers: [Angst](#), [Depressie](#) en [Gedragsproblemen](#)

Om de mate van hechting te onderzoeken zijn er twee instrumenten beschikbaar: de 'Vragenlijst Fundamentele Onthechting' en het 'Gehechtheidsbiografisch interview'.

Ouders

Instrumenten die zich specifiek op jonge ouders richten zijn niet beschikbaar. Wel zijn er instrumenten die diverse aspecten van het gezinsleven onderzoeken, en in die zin bruikbaar zijn in jonge gezinnen.

De opvoeding binnen een gezin kan in kaart worden gebracht met de 'Gezinsvragenlijst' (GVL) en de 'Schaal voor Ouderlijk Gedrag' (SOG). De onderlinge relaties binnen een gezin kunnen in kaart worden gebracht met onder andere de 'Familie Relatie Test' (FRT) en de 'Gezinsklimaatschaal-II' (GKS-II).

Ook zijn er instrumenten die zich richten op de gezinsbelasting. Jonge ouders of tienermoeders hebben het vaak niet gemakkelijk en kunnen hun situatie als erg belastend ervaren. Instrumenten die de gezinsbelasting onderzoeken zijn: de 'Nijmeegse Ouderlijke Stress Index' (NOSI), de 'Nijmeegse Vragenlijst voor de Opvoedingssituatie' (NVOS), en de 'Vragenlijst voor Gezinsproblemen' (VGP).

Meer informatie over de instrumenten

- [Child Behavior Checklist \(CBCL\)](#)
- [Familie Relatie Test \(FRT\)](#)
- [Gehechtheidsbiografisch interview \(GBI\)](#)
- [Gezinsklimaatschaal-II \(GKS-II\)](#)
- [Gezinsvragenlijst \(GVL\)](#)
- [Schaal voor Ouderlijk Gedrag \(SOG\)](#)
- [Strengths and Difficulties Questionnaire \(SDQ\)](#)
- [Taxatielijst voor Ouderfunctioneren \(TVO\)](#)
- [Vragenlijst Fundamentele Onthechting \(VFO\)](#)
- [Youth Self Report \(YSR\)](#)

Bovenstaande instrumenten zijn geselecteerd uit de [Databank Instrumenten en Richtlijnen](#).

Richtlijnen

Jong ouderschap betekent vaak dat aanstaande moeders hun opleiding afbreken. Het 'Protocol schoolgaande zwangeren en tienermoeders' is het enige protocol dat zich richt op jonge moeders. Dit protocol wordt ingezet om ervoor te zorgen dat zwangere meisjes niet uitvallen in het onderwijs en dat zij na de geboorte van het kind hun opleiding afmaken.

Hieronder vindt u een selectie van beschrijvingen uit de [Databank Instrumenten en Richtlijnen](#).

- [Protocol schoolgaande zwangeren en tienermoeders](#)

Voorzieningen

Het FIOM is een van de weinige specifieke voorzieningen voor jonge ouders. Daarnaast kunnen jonge ouders ondersteuning krijgen van algemene organisaties die zich bezighouden met het gezin bij de geboorte en de eerste levensfase van het kind. Bijvoorbeeld de huisarts, verloskundigenpraktijk, gynaecologiepraktijk, het consultatiebureau en het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Daarnaast kan ondersteuning bij werk en opleiding belangrijk zijn. Jonge ouders hebben meestal nog geen opleiding afgerond. Bovendien is hun gezinssituatie moeilijk te combineren met het volgen van onderwijs of het vinden en verrichten van werk. Organisaties die hierbij ondersteuning bieden zijn: bureau leerplicht, de school of het regionaal opleidingscentrum, het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal voor opvang van het kind.

Voor eenoudergezinnen met jonge kinderen bestaan aparte ondersteunings- en bijstandsregelingen. De Sociale Dienst en het UWV zijn betrokken bij het beoordelen van aanvragen hiervoor.

Onderzoek

Hieronder vindt u een selectie van relevante onderzoeken die zijn opgenomen in de [databank Nederlands Onderzoek Jeugd en Opvoeding](#). Deze databank bevat beschrijvingen van lopend en afgesloten onderzoek.

(Door)lopend onderzoek

- [VoorZorg](#)

Afgesloten onderzoek

- [Eervol jong moederschap: een studie naar de leefwereld van adolescente moeders](#)
- [Gezinsopvang voor jonge moeders met hun kind. Inventarisatie van mogelijkheden en beperkingen.](#)
- [Landelijke enquête ter gelegenheid van de Nationale Slaapweek 25-30 maart 2013](#)
- [Tienermoeders en jonge moeders in Zuid-Holland Zuid: aantal, behoeften en zorgaanbod](#)

Literatuur

Hier vindt u een selectie van relevante literatuur.

- **Eervol jong moederschap: een studie naar de leefwereld van adolescente moeders**
[Keinemans, S.2011](#)
- **Hulp aan zeer jonge ouders: van methode tot bejegening**
[Delfos, M.](#)
[SWP Uitgeverij: Amsterdam, 2011](#)
- **Jong & Ouder: tien portretten van moeders onder de twintig**
[Oosterman, M., Bonnet, M., Schuengel, C.](#)
[Spectrum: Houten, 2011](#)
- **Tienermoeders en jonge moeders in Zuid-Holland Zuid: aantal, behoeften en zorgaanbod**
[Jong, A. de, Aa, B. van der.](#)
[Onderzoekscentrum Drechtsteden: Dordrecht, 2011](#)
- **Gezinsopvang voor jonge moeders met hun kind: inventarisatie van mogelijkheden en beperkingen**
[Hoogenboezem, G., Oomen, R., Thiele, E., ... \[et al.\].](#)
[JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding: Gouda, 2010](#)
- **Jonge vaders: een kwalitatief onderzoek naar de achtergrond en rol van jongens bij ongeplande zwangerschappen**
[Gesell, S., Dijk, L. van.](#)
[Rutgers Nisso Groep: Utrecht, 2010](#)
- **Keuze of cultuur?: inzicht in de leefwereld en empowerment van allochtone meiden**
[me & society, bureau voor diversiteitmanagement: Rotterdam, 2010](#)
- **Niet gepland toch gewenst: over de ambities van jonge moeders en de uitdagingen van hulpverleners**
[Louwerse, P.](#)
[me & society, bureau voor diversiteitmanagement: Rotterdam, 2010](#)
- **Onderzoek naar de houding van Nederlandse burgers t.a.v. jonge ouders**
[Motivaction, bureau voor onderzoek en strategieontwikkeling.](#)
[Stichting Ambulante Fiom: Den Bosch, 2010](#)
- **Contact met je baby**
[Rees, S. van.](#)
[Regionaal Expertisecentrum Baby Extra: Eindhoven, 2009](#)

Links

- **Fiom**
www.fiom.nl
[Het Fiom-werk bevat vier velden: afstand, adoptie en zoekacties, zwangerschap en onvruchtbaarheid, seksueel geweld en incest en ouderschap. Het Fiom biedt vanuit regionale bureaus hulp op individueel, groeps- en systeemniveau. Als voorbeeld valt te denken aan lotgenotengroepen of aan 'triade-groepen' voor geadopteerden en hun gezinnen.](#)
- **Infoportaal tienermoeders**
www.infoportaal tienermoeders.nl
[Bevat kennis en expertise over tienermoeders voor gemeenten en andere geïnteresseerden.](#)
- **Jongeren Informatie Punt (JIP)**
www.jipsite.nl
[Het Jongeren Informatie Punt geeft informatie en advies over werk, school, drugs, geld, huisvesting, rechten en plichten, seks en vrije tijd.](#)
- **Siriz bij onbedoelde zwangerschap**
www.siriz.nl
[Siriz is gespecialiseerd in het begeleiden van hulpvragen bij onbedoelde zwangerschap en biedt hulp, voorlichting en opvang. Siriz geeft ook voorlichting aan jongeren in het onderwijs over hoe zij een onbedoelde zwangerschap kunnen voorkomen.](#)
- **Stevig Ouderschap**
www.stevigouderschap.nl
[Programma dat kan worden aangeboden vanuit de Jeugdgezondheidszorg \(JGZ\). Het bestaat uit huisbezoeken door een speciaal getrainde JGZ-verpleegkundige, aan gezinnen met een pasgeboren kind die wat extra steun kunnen gebruiken bij het opvoeden van hun kind\(eren\).](#)
- **Stichting Steunpunt Studerende Moeders**
www.studerendemoeders.nl
[Expertisecentrum voor het combineren van studie en gezin dat zich inzet voor de belangen van studerende ouders en aanstaande ouders in het middelbaar en hoger onderwijs.](#)
- **VoorZorg**
www.voorzorg.info
[Website met informatie over VoorZorg, een interventie waarmee tijdens de zwangerschap en eerste levensjaren van jonge kinderen risicofactoren voor kindermishandeling systematisch worden aangepakt.](#)
- **www.jongvader.nl**
www.jongvader.nl
[Deze site bevat informatie voor jonge \(aanstaande\) vaders over rechten en plichten, over de combinatie van vaderschap en werken en biedt lotgenotencontact en de mogelijkheid voor oproepen.](#)
- **www.tienermoeders.nl**
www.tienermoeders.nl
[Deze site heeft tot doel: informatie van, voor en over tienermoeders en zwangere meiden bundelen; een bijdrage leveren aan een realistische beeldvorming; een podium bieden voor jonge moeders om hun mening kenbaar te maken, van gedachten te wisselen of vragen te stellen.](#)

Het Nederlands Jeugdinstituut

Het Nederlands Jeugdinstituut is het landelijk kennisinstituut voor jeugd- en opvoedingsvraagstukken. Het werkterrein van het Nederlands Jeugdinstituut strekt zich uit van de jeugdgezondheidszorg, opvang, educatie en jeugdwelzijn tot opvoedingsondersteuning, jeugdzorg en jeugdbescherming evenals aangrenzende werkvelden als onderwijs, justitie en internationale jongerenprojecten.

Missie

De bestaansgrond van het Nederlands Jeugdinstituut ligt in het streven naar een gezonde ontwikkeling van jeugdigen, en verbetering van de sociale en pedagogische kwaliteit van hun leefomgeving. Om dat te kunnen bereiken is kennis nodig. Kennis waarmee de kwaliteit en effectiviteit van de jeugd- en opvoedingssector kan verbeteren. Kennis van de normale ontwikkeling en opvoeding van jeugdigen, preventie en behandeling van opvoedings- en opgroei problemen, effectieve werkwijzen en programma's, professionalisering en stelsel- en ketenvraagstukken. Het Nederlands Jeugdinstituut ontwikkelt, beheert en implementeert die kennis.

Doelgroep

Het Nederlands Jeugdinstituut werkt voor beleidsmakers, staffunctionarissen en beroepskrachten in de sector jeugd en opvoeding. Wij maken kennis beschikbaar voor de praktijk, maar genereren ook kennisvragen vanuit de praktijk. Op die manier wordt een kenniscyclus georganiseerd, die de jeugdsector helpt het probleemoplossend vermogen te vergroten en de kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening te verbeteren.

Producten

Het werk van het Nederlands Jeugdinstituut resulteert in uiteenlopende producten zoals een infolijn, websites, tijdschriften, e-zines, databanken, themadossiers, factsheets, diverse ontwikkelings- en onderzoeksproducten, trainingen, congressen en adviezen.

Meer weten?

Wilt u meer weten over het Nederlands Jeugdinstituut of zijn beleidsterreinen, dan kunt u terecht op onze website www.nji.nl.

Wilt u op de hoogte blijven van nieuws uit de jeugdsector? Neem dan een gratis abonnement op onze digitale [Nieuwsbrief Jeugd](#).